

Toetsstation

Inbrengen eenmalige catheter (man)

Algemene gegevens

Classificatiecode(s)	U53
Doelstelling	Toetsen of de kandidaat in staat is op correcte wijze een eenmalige catheter in te brengen bij een man.
Duur station	10 minuten
Auteur(s)	Werkgroep Vaardigheden Huisartsopleiding Nederland
Datum laatste correctie	December 2010

Dit station kwam tot stand op basis van literatuurstudie, praktijkervaring en consensusdiscussie binnen de werkgroep Vaardigheden Huisartsopleiding Nederland.

Literatuur

- Wolters RJ, Spigt MG, Van Reedt Dortland PFH, Gercama AJ, Klomp MLF, Romeijnders ACM, Starreveld JS. NHG-Standaard Bemoeilijkte mictie bij oudere mannen. Huisarts Wet 2004;47(12): 571–86.
- Werkgroep Infectie Preventie. Preventie infectie als gevolg van blaascatheterisatie. Oktober 2004. www.wip.nl.
- Werkgroep Infectie Preventie. Richtlijnen infectiepreventie voor de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap. Hoofdstuk 5. Medische/verpleegkundige handelingen. Oktober 2003. www.wip.nl.
- Goudswaard AN, In 't Veld CJ, Kramer WLM. Handboek verrichtingen in de huisartsenpraktijk. 2^e druk. Houten/Utrecht: Prelum Uitgevers BV, Nederlands Huisartsen Genootschap, 2009: 255–62.

Benodigdheden

Observator huisarts/gw

Simulatiepatiënt man/kind/geen

Materialen

- onderzoeksbank
- mannelijk catheter fantoom
- infuusstandaard om waterreservoir op te hangen
- kocher
- blaascatheterisatiemateriaal
- celstof onderlegger
- niet-steriele handschoenen (meerdere maten)

óf

- 2 bekkentjes
- gazen of wattenbollen
- steriele handschoenen (meerdere maten)
- (steriel) anatomisch pincet
- 10 cc spuit gevuld met aquadest of fysiologische zoutoplossing
- anaesthetisch glijmiddel: Instillagel (R), Urogliss (R) of nepmiddel waarop staat dat het anesthetisch is.
- desinfectans: bijv. Chloorhexidine 1:5000 opl. in water, Savlon opl. 1 à 3 % (op etiket) of water
- óf catheterinbrengset met bovengenoemde inhoud
- catheters Ch12, Ch14, Ch16, Ch18, Ch20 om een keuze te maken*
- catheters Ch12 voor catherisatie op fantoom*
- urine opvangzak of afsluitventiel (ter demonstratie)
- afvalemmer

* Er kan ook één maat catheter genomen worden (bijv. Ch12). Met stickers kunnen dan andere maten gesuggereerd worden. Voor het fantoom is alleen Ch12 geschikt.

NB Lofric catheter kan bij dit fantoom niet gebruikt worden.

Informatie voor de kandidaat

Doel

In dit station wordt getoetst of u in staat bent op correcte wijze een eenmalige catheter in te brengen bij een man met urineretentie.

Situatie

De handelingen worden verricht op een mannelijk fantoom.

Opdracht aan de kandidaat

Verricht op het fantoom de handelingen die nodig zijn bij het plaatsen van een eenmalige catheter. Het gaat uitsluitend om de handelingen die u verricht ter voorbereiding en tijdens het inbrengen van een catheter. Verricht de handelingen zoals u deze in de praktijksituatie zou doen. Ook de keuze van de catheter wordt gescoord. Het is op de meeste fantomen niet mogelijk een verblijfscatheter te gebruiken. De observator kan u vragen wat u anders zou doen bij het inbrengen van een verblijfscatheter, dit wordt niet gescoord.

Beschikbare tijd

U hebt 10 minuten de tijd.

Informatie voor de observator

In dit station wordt getoetst of de kandidaat in staat is op correcte wijze een eenmalige catheter in te brengen bij een oudere man met plasklachten, die al enkele uren niet kan plassen. Bij een casus zoals deze zou volgens de NHG-Standaard een verblijfscatheter ingebracht moeten worden en 48 uur in situ moeten blijven. Op de meeste fantomen is het helaas niet mogelijk een verblijfscatheter in te brengen.

U beoordeelt de handelingen van de kandidaat met behulp van de scoringslijst.

Controleer of alle benodigde materialen (in voldoende mate) aanwezig zijn.

Breng na afloop alle materialen steeds weer in de oorspronkelijke opstelling terug alvorens de volgende kandidaat binnenkomt. Vervang daarbij alle gebruikte materialen.

Gebruik eventuele resterende tijd om de kandidaat feedback te geven. Dit wordt door de kandidaten zeer gewaardeerd. Wees daarbij tactvol en positief in de benadering. Kandidaten stellen zich immers kwetsbaar op door zich te laten observeren. De toets heeft in de eerste plaats een educatief doel en is geen examen.

Ten aanzien van de te toetsen handelingen geldt:

- * Dit fantoom is kwetsbaar. Bij ruwe manipulatie is het mogelijk dat de binnenwand van de penis van het fantoom scheurt.
- * Bij het laatste gedeelte van het inbrengen van de catheter kan enige weerstand ondervonden worden alvorens de blaas wordt bereikt (en urine afloopt); het is geen bezwaar om enige extra druk te geven, er mag echter niet geforceerd worden.

Toelichting scoringslijst

Item 1

Voor een goede uitvoering van de handeling is het belangrijk dat alle materialen gebruiksklaar worden neergezet voordat aan de feitelijke handeling wordt begonnen. De onderlegger ligt al onder het fantoom.

Er kan gebruik worden gemaakt van een catheter-inbrengset. Het voordeel hiervan is dat er gemakkelijker een 'steriel veld' kan worden gemaakt. De samenstelling van de sets wisselt. Er dient een bekkentje, enkele wattenbollen met desinfectans, steriel pincet voor het vastpakken van de catheter (wordt weinig gebruikt), steriele handschoenen en een 10cc spuit met aquadest of fysiologisch zoutoplossing aanwezig te zijn.

De spuit met glijmiddel/anestheticum zit vaak niet in de inbrengset, maar is wel nodig. Deze wordt uit de verpakking gehaald.

Daarnaast zijn onsteriele handschoenen nodig voor de voorbereidende handelingen.

Bij de keuze van de catheter dient de kandidaat de catheter met de optimale diameter te kiezen (Ch14-18). De feitelijke catheterisatie geschiedt echter steeds met een catheter Ch12, omdat het fantoom bij gebruik van grotere catheters te veel weerstand geeft. Materialen die steriel moeten blijven, dienen bij deze voorbereiding zo te worden klaargelegd dat steriliteit gewaarborgd is.

Item 2

Na het gebruiksklaar leggen van alle materialen dient de meatus urethrae en directe omgeving te worden gereinigd, nadat de voorhuid is teruggeschoven. Dit kan op diverse manieren gebeuren. Zowel leidingwater, Chloorhexidine-oplossing, Savlon-oplossing of het in de catheter-inbrengset aanwezige desinfectans kunnen gebruikt worden als reinigingsvloeistof. Belangrijk is in ieder geval dat bij het reinigen niet wordt volstaan met één veeg over de meatus en dat van de meatus af wordt geveegd. Elke wattenbol wordt maar één keer gebruikt. De wattenbollen worden na gebruik in een apart bekkentje of afvalcontainer gedeponeerd.

Item 3

Omvat met een hand de penis. Dit kan door de penisschacht tussen duim en vingers te omvatten. Met gebruik van glijmiddel is het echter vaak lastig om de penis goed te fixeren. Een alternatief is de penis tussen 3e en 4e vinger te fixeren onder de eikel. Het glijmiddel dient langzaam in de urethra te worden gespoten. Voor het fantoom is Installagel niet nodig. (Er is een apart fantoomglijmiddel waarmee de urethra af en toe 'gesmeerd' moet worden.) Men kan óf met Installagel óf met een 10cc spuit, met daarop de tekst: 'anesthetisch glijmiddel' het inbrengen nabootsen. Het werkelijke inspuiten met glijmiddel kan bij het fantoom niet worden gedaan. Als de kandidaat ongeveer 5-10cc glijmiddel zogenaamd in de urethra heeft gespoten, moet u de kandidaat laten stoppen. Om te kunnen profiteren van de anesthesische werking van het glijmiddel dient dit ongeveer een minuut in te werken. Als de kandidaat gedurende enige tijd de urethra dichtdrukt, vraagt u hoe lang hij/zij dit zou willen doen. Vervolgens laat u – in verband met de beperkte tijd – de kandidaat verdergaan. De kandidaat hoeft dus tijdens de toets niet 60 seconden te wachten om het anestheticum te laten inwerken.

Ook om te voorkomen dat al het glijmiddel uit de urethra loopt, dient deze gedurende een minuut te worden dichtgedrukt. De beste plaats daarvoor is net onder de eikel.

Item 4

De onsteriele handschoenen worden uit- en de steriele handschoenen aangetrokken. Bij het inbrengen van de catheter wordt de penis (voorzover het fantoom dit toelaat) met een hand omvat dan wel gefixeerd en verticaal gestrekt. Met de andere hand wordt de catheter in een lus vastgehouden met het uiteinde in de pengreep op ongeveer 5 cm van de top. Hij wordt voorzichtig met stukjes van ± 3 cm opgeschoven. De catheter kan hierbij gedeeltelijk in de binnenste steriele verpakking blijven zitten. De kandidaat kan nog gevraagd worden of er risico's zijn bij retentie van meer dan 1 liter (collaps). De catheter moet dan tijdens het aflopen van de urine uit de blaas periodiek even afgeklemd worden. Dit wordt niet gescoord.

De procedure met een verblijfs-catheter kan met de kandidaat nog worden doorgenomen maar wordt niet gescoord.

Voordat de ballon van de verblijfs-catheter wordt gevuld moet de catheter voldoende ver in de blaas zijn opgeschoven. Dan wordt de ballon gevuld met de op de catheter aangegeven hoeveelheid (gedestilleerd) water. De catheter wordt verbonden met een opvangsysteem en gefixeerd aan buik of bovenbeen van de patiënt.

Item 5

In dit item wordt het in acht nemen van de hygiëne in het hele station getoetst. Dit wordt in één item beoordeeld. Speciale aandacht hierbij dient uit te gaan naar het moment waarop de catheter uit de verpakking wordt gehaald, en naar het schoon houden van de catheter tijdens het inbrengen. Volgens de recente richtlijnen van de werkgroep Infectie Preventie is steriel houden van de catheter noodzakelijk.

Scoringslijst bij toetsstation Inbrengen eenmalige catheter (man)

Toetsdatum:

Patiënt

Observator

Kandidaat

niet gedaan	fout gedaan	goed gedaan
----------------	----------------	----------------

1. Legt materiaal gebruiksklaar

Catheter Ch14-18.	☐	☐	☐
Glijmiddel.	☐	☐	☐
Steriele handschoenen of steriele pincet.	☐	☐	☐
Onsteriele handschoenen.	☐	☐	☐
Bekken voor opvangen urine.	☐	☐	☐
Enkele watenbollen.	☐	☐	☐
Water of desinfectans.	☐	☐	☐

2. Reinigt correct de meatus urethrae en directe omgeving

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

3. Zorgt voor het adequaat aanbrengen anaesthetisch glijmiddel

Glijmiddel in de urethra spuiten (langzaam met correcte hoeveelheid).	☐	☐	☐
Urethra gedurende ongeveer één minuut dichtdrukken.	☐	☐	☐

niet fout goed
gedaan gedaan gedaan

4. Brengt op correcte wijze de catheter in

De penis wordt verticaal gestrekt (voor zover mogelijk).	☐	☐	☐
De catheter wordt op de juiste manier vastgehouden.	☐	☐	☐
De catheter wordt voorzichtig met stukjes van ± 3 cm opgeschoven.	☐	☐	☐
De uitgang van de catheter bevindt zich in het opvangbekken.	☐	☐	☐
Als de urine begint te stromen, wordt de catheter nog enkele cm opgeschoven.	☐	☐	☐

5. Let op hygiëne

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

Benodigde tijd: minuten

Algemene indruk: Zeer slecht Slecht Matig Goed Zeer goed

Opmerkingen:

.....

.....

.....

.....